УДК 349.2

Венедіктов В. С.
проректор з наукової роботи
Харківського економіко - правового університету,
доктор юридичних наук, професор

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ІДЕОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ ТРУДОВОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Конституція України в ст. 1 [1]. проголосила Україну як соціальну державу, в якій економіка, політика, ідеологія, законодавство, правозастосовна практика й інші сфери суспільного життя базуються на моральних загальнолюдських принципах соціальної справедливості, рівності й суспільній солідарності та спрямовані на створення умов потрібних для гідного життя і вільного розвитку людини.

Визнаючи людину. її життя, здоров'я, честь і гідність, а також недоторканість і безпеку, найвищою соціальною цінністю, держава бере на себе обов'язок дотримуватися цих постулатів та забезпечувати надійний захист законних прав та інтересів громадян, в тому числі і при реалізації конституційного права на працю. Гарантії трудових прав, що передбачені законодавством, можуть бути реалізовані в повному обсязі лише за умови нормально функціонуючої економіки та ефективного регулювання процесу використання трудових ресурсів населення. Це, в свою чергу, потребує наявність мотивованого комунікативного фактору.

Надзвичайно важливим комунікативним фактором, що впливає на поведінку людини в суспільстві та державі, завжди була і залишається ідеологія. Ідеологія, як зазначається у Вікіпедії, виступає як система поглядів, ідей, переконань, цінностей та установок, що виражають інтереси різних соціальних груп, класів, товариств, в яких усвідомлюються і оцінюються відносини людей до дійсності і один до одного, соціальні проблеми і конфлікти, а також містяться цілі (програми) соціальної діяльності, спрямованої на закріплення або зміну існуючих суспільних відносин. Ідеологія має багато різноманітних форм вираження, які співвідносяться з формами суспільної свідомості і підрозділяються на політичну, економічну, правову тощо. Правова ідеологія, будучи формою систематизованого знання, в основі якого лежить норма права має бути

зорієнтована на упорядкування соціальних відносин з урахуванням домінуючих соціальних цінностей [2, с. 301].

Трудове право України, як важлива галузь національного права, має також як загально правові так і спеціально-правові ідеологічні аспекти свого розвитку. К. Л. Томашевський визначає трудоправову ідеологію як нові теорії, концепції, ідеї, що враховують сучасні тенденції розвитку трудоправових явищ в умовах глобалізації та регіональної інтеграції [3, с. 491]. На думку О. І. Процевського, ідеологія держави у сфері праці не завжди і відразу втілюється у праві. Але ідея уже існує [4, с. 173]. Трудоправову ідеологію автори книги про сучасне трудове право за редакцією В. М. Лєбєдєва визначають як підсистему, що містить сукупність правових поглядів, ідей, перш за все, роботодавців, працівників громадських, професійних організацій про необхідність, принципи, форми, методи нормативного врегулювання відносин з приводу застосування найманої праці. Виходячи з такої позиції, обґрунтовано стверджується, що не вивчивши суттєво питання ідеології трудового права, не можна серйозно обговорювати його історію, проблеми розвитку, вдосконалення як галузі в цілому, так і норм. Вони вважають, що ідеологія є своєрідним засобом (інструментом), за допомогою якого можна досліджувати можливості, динаміку як окремих норм і інститутів, так і всієї галузі в цілому на певний історичний період [5, с. 14, 28]. Автори монографії "Ідеологічні основи сучасного трудового права України" вважають, що ідеологія трудового права – це система консолідуючих ідей та поглядів, які оформлені у певну цілісну теоретичну концепцію (доктрину), що виражає ідейно-ціннісні основи суспільного устрою, передбачає можливість розробки ефективних алгоритмів соціальної діяльності суб'єктів трудового права, реалізується у суспільне життя через дію норм трудового права то претендує на реальне керівництво до дії [6, с. 166]. Необхідно зазначити, що сучасна ідеологія трудового права визначається змістом нормативно-правових актів, які регулюють трудові відносини, бо там закладається реалізація тих правових принципів, тобто основоположних ідей, які є важливими для держави та суспільства.

С. В. Вишновецька пов'язує категорію "ідеологія трудового права" з категорією "доктрина трудового права". На її думку, доктрина трудового права – це система науково-правових концепцій, що ґрунтуються на системо-утворюючій ідеї, вироблені на основі глибокого теоретичного аналізу і виправдали себе на практиці, про сутність і призначення трудового права в конкретних історичних умовах. Вона

вважає, що саме в доктрині найповніше проявляється світоглядний компонент методології науки, складового якого є правова ідеологія. Будь яка правова система не може виникнути, існувати, удосконалюватися без відповідної їй правової ідеології [7. с. 48-49]. Можна впевнено сказати, що ідеологія як фактор суспільного розвитку в Україні за 27 років незалежності так і не сформувалася належним чином, що також впливає і на розвиток ідеології трудового права, бо до цього часу так і не прийнятий новий Трудовий кодекс України. Правильно з цього приводу зазначає В. Карпова, що влада не змогла, а швидше не захотіла об'єднати українське суспільство навколо національної ідеї та ідейно-духовних орієнтирів. Постійний розбрат і ворожнеча між окремими політичними силами, їх лідерами, безпорадність у створенні ефективної вертикалі влади не сприяють суспільній консолідації і позначаються на настроях і почуттях людей, ставлять під сумнівів успіх державотворення [8, с. 17]. Сьогодні суттєвих змін зазнають не лише теоретичні парадигми, але й ідеологія, цінності та мотиви відповідної національної спільноти, які фактично перетворюють її з активного творця своєї ідеологічної та політико-управлінської дійсності на пасивного споживача чужоземних цінностей. Це в особливому ракурсі ставить питання про активну участь громадян у соціально-політичних процесах, що, в свою чергу, дало б їм змогу відстояти ментально регламентовану систему цінностей [9, с. 9].

Людина живе в суспільстві, вона є суб'ктом суспільної діяльності та культури. Людина сама не може забезпечити своє існування, вона об'єктивно вимушена вступати у взаємовідносини з іншими людьми, включатися в існуючи суспільні відносини. Для того, щоб задовольнити свої природні та суспільні потреби, людина як біологічна істота і як соціальна особистість повинна виконувати певну фізичну чи розумову роботу для створення матеріальних і нематеріальних благ, потрібних для власного фізичного і соціального життя та задоволення різнорідних суспільних потреб. Отже, соціальна спрямованість трудового права є сьогодні і буде в майбутньому теоретичним фундаментом під час розроблення і застосування трудового законодавства. Трудове законодавство повинно відбивати загальнолюдські цінності, враховувати досягнення світової цивілізації, спиратися на політичні, національні, економічні та культурні особливості нашої країни і тим самим сприяти становленню України як демократичної, соціальної та правової держави. Для цього і необхідні відповідні ідеологічні засади як для розвитку держави та суспільства, так і трудового права України.

Література:

1. Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 30. – Ст. 141.

2. Недюха М. Правова ідеологія: основні теоретико-методологічні підходи до визначення поняття / М. Недюха // Публічне право. – 2012. - № 3.

3. Томашевский К. Л. Очерки трудового права (история, философия, проблемы систем и источников) / К. Л. Томашеский. – Минск : Изд. центр БГУ, 2009.

4. Процевський О. І. Методологічні засади трудового права : монографія / О. І. Процевський. – Х. : ХНАДУ, 2014.

5. Современное трудовое право (объект трудоправового компаративизма). Кн.1 / В. М. Лебедев, Е. Р. Воронкова, В. Г. Мельникова ; под ред. В. М. Лебедева. – М. : Статут, 2007.

6. Іншин М. І. Ідеологічні основи сучасного трудового права України : монографія / М. І. Щербіна. – Х. : Діса плюс, 2016.

7. Вишновецька С. В. Методологія науки трудового права : монографія / С. В. Вишновецька. – К. : Ніка-Центр, 2014.

8. Карлова В. І. Формування патріотизму в сучасному українському суспільстві: стан, проблеми та шляхи розв'язання / В. І. Карлова // Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентові України / за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка. – К. : НАДУ, 2010.ю - Вип. 2.

9. Войтович Р. Вплив глобальної демократії на розвиток системи державного управління перехідних суспільностей / Р. Войтович // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. – 2013. - № 1.